

Rawpixel.com op Freepik.com

Pluk niet zomaar een foto van het internet, het kan je veel geld kosten

Op het internet vind je heel makkelijk foto's, video's of teksten, maar dat betekent niet dat je die ook zomaar zelf mag gebruiken. De meeste van die werken zijn auteursrechtelijk beschermd. Ook afbeeldingen of video's die je van Facebook of Instagram plukt, mag je niet gebruiken zonder toestemming van de maker. Doe je dat toch, dan is dat strafbaar en kan je dat een flinke duit kosten.

radio2, Harald Scheerlinck

Update do 29 feb 12:35

do 29 feb 06:00

Xavier Taveirne is jouw consumentenman. Hij presenteert elke werkdag tussen 9 uur en 10 uur "WinWin" op Radio2. Heb je een vraag, tip of probleem? Mail naar winwin@radio2.be.

"Die foto staat open en bloot op het internet, dus dan mag ik ze ook gebruiken voor mijn eigen website, mijn sociaal mediakanaal of drukwerk." Het is misschien wel één van de grootste misvattingen over online auteursrecht.

De meeste werken (teksten, foto's, muziek, video's, ...) die je op het internet vindt, zijn beschermd door het auteursrecht. Het maakt daarbij niet uit hoe lang of uitgebreid die werken al dan niet zijn. Een stukje muziek van 5 seconden is even beschermd als een volledig nummer. Er rust evenveel auteursrecht op een foto van lage kwaliteit, als op datzelfde beeld in hoge resolutie.

Symbolen zoals © of de vermelding "auteursrechtelijk beschermd" kunnen je daaraan herinneren, maar ze zijn zelfs niet nodig. Auteursrecht ontstaat automatisch zodra het werk openbaar wordt gemaakt en aan een aantal voorwaarden voldoet.

Toestemming vragen en betalen

Om hoge facturen en dure claims te vermijden, is het het veiligste om er automatisch vanuit te gaan dat alles wat je op het internet tegenkomt auteursrechtelijk beschermd is. Dat wil zeggen dat je telkens de toestemming van de auteur of rechtenhouder moet vragen voordat je het werk in kwestie zelf gaat gebruiken. De naam van de auteur vermelden, geeft je nog steeds niet automatisch het recht om het werk te gebruiken als je geen toestemming hebt.

Soms volstaan een toestemming en een paar goede afspraken, maar vaak staat daar een vergoeding tegenover. Dat kan onder andere door een licentie voor het gebruik van een bepaald werk te kopen.

Hoe vraag ik toestemming aan de auteur?

Om toestemming te vragen, kan je de maker van het werk zelf proberen te contacteren. Die kan beslissen of je het werk mag gebruiken en welke vergoeding daar eventueel tegenover zou moeten staan. Je mag over die tarieven onderhandelen, maar uiteindelijk beslist de auteur of hij ermee instemt of niet.

Mogelijk zal de auteur je doorverwijzen naar een vereniging of bedrijf dat de auteursrechten voor hem beheert. Heel wat makers zijn aangesloten bij SOFAM, DeAuteurs of Sabam. [SOFAM stelt tarieven op](#) voor het gebruik en misbruik van werken uit de visuele sector.

Maak duidelijke afspraken en hou je daar ook aan. Als je enkel de toestemming krijgt om een cartoon te gebruiken in reclamefolders voor de spaghettiavond van je zwemclub, laat er dan geen postkaarten van maken om die nadien te verkopen.

Spreek ook af wat je moet vermelden wanneer je het werk kopieert. Zorg ervoor dat je van alle afspraken een schriftelijk bewijs hebt. Dat kan eventueel via een contract.

Er bestaan ook allerlei databanken die foto's aanbieden tegen een vaste – meestal relatief lage – licentieprijs. Die prijs wordt bepaald op basis van waarvoor je de foto wilt gebruiken. Bekende databanken met betalende stockfoto's zijn Shutterstock, Alamy en Getty Images.

Foto's op sociale media

Foto's en andere beelden die je op sociale media zoals Facebook, X, Instagram of TikTok terugvindt, zijn ook auteursrechtelijk beschermd. Of die werken in een besloten groep, een openbaar of een afgeschermd profiel staan, speelt geen enkele rol. Beelden delen binnen hetzelfde platform of ze rechtstreeks embedden op een andere website mag wel.

Het is altijd de maker die eigenaar blijft van de werken, niet de sociale mediaplatformen. Bij het werk vermeld je dus beter niet enkel "Bron: Facebook", maar vooral ook de naam van de auteur zelf. Als je daar vooraf toestemming voor hebt gekregen natuurlijk.

Beluister het gesprek met advocaat Nele Somers in "WinWin" op Radio2

Wat als ik werken toch zonder toestemming gebruik?

Foto's, muziek, teksten, ... gebruiken of kopiëren zonder voorafgaande toestemming is strafbaar. De auteur kan dan naast de vergoeding een extra schadevergoeding eisen, al dan niet in samenwerking met SOFAM.

Verschillende bedrijven, zoals Visual Rights Group, speuren met software het internet af op zoek naar foto's die zonder toestemming worden gebruikt. Onder hun klanten mag het bedrijf naast individuele fotografen ook persagentschappen zoals Belga en ANP rekenen.

Op de werkwijze van dit soort van bedrijven komt geregeld kritiek omdat ze hoge kosten aanrekenen voor hun geleverde onderzoekswerk. Die kosten probeert het bedrijf te verhalen op de persoon of vereniging die de inbreuk heeft gepleegd.

Vaak stellen de verenigingen en bedrijven bij een inbreuk een minnelijke schikking voor. Je bent niet verplicht om daarop in te gaan. In geval van aanhoudende discussies is het altijd een rechtbank die geval per geval moet beoordelen. Let wel, een zaak voor de rechtbank brengen, kost vaak meer dan de oorspronkelijke schadeclaim.

In het publieke domein

Het auteursrecht duurt niet oneindig lang. De wettelijke bescherming stopt 70 jaar na de dood van de auteur. In geval van meerdere auteurs wordt enkel naar de langstlevende auteur gekeken. Na de dood van de auteur krijgen de erfgenamen vaak de rechten, maar de auteur kan ook een andere persoon of organisatie aangewezen hebben. Na 70 jaar belanden de werken automatisch in het publieke domein en ze mogen daarna zonder toestemming gereproduceerd, bewerkt of gebruikt worden. Dat gebeurde bijvoorbeeld met de allereerste versie van het Mickey Mouse figuurtje van Walt Disney.

Dat geldt ook voor reproducties van bekende kunstwerken. Zo mag je dus zelf foto's van schilderijen van Rembrandt, Ensor of Da Vinci nemen (zij overleden meer dan 70 jaar geleden) en die zonder toestemming of beperkingen laten drukken op T-shirts of koffiemokken.

Dat een werk in het publiek domein belandt, wil niet automatisch zeggen dat je geen enkele toestemming meer moet vragen voordat je het gebruikt of dat er geen enkele vergoeding verschuldigd is. Soms rusten er wel nog andere soorten rechten op.

Wanneer moet je geen toestemming vragen aan de auteur?

In bepaalde gevallen, mag je werken zonder toestemming gebruiken, zolang die oorspronkelijk op een geoorloofde manier openbaar zijn gemaakt. Een uitgebreide lijst met uitzonderingen op het auteursrecht vind je op de website van de FOD Economie. We zetten er een paar op een rijtje.

- Karikaturen, parodieën of pastiches met een humoristisch doel.
- Thuiskopie: voor privégebruik mag je een kopie nemen van beschermde werken.
- Citaatrecht: citaten uit een werk om informatie over het werk te illustreren in een kritiek, polemieek of recensie. Ondanks wat het woord doet vermoeden, is het citaatrecht even goed van toepassing op afbeeldingen of video's.
- De panorama-uitzondering: beeldende, grafische of bouwkundige kunstwerken die zijn gemaakt om permanent op een openbare plaats te staan, mag je reproduceren en meedelen aan het publiek. Op voorwaarde dat dat niet voor commerciële doeleinden gebeurt. Met andere woorden: je mag foto's maken van het Atomium en die foto's delen op Facebook, maar je mag de werken niet verkopen.
- Organisatoren van openbare tentoonstellingen of openbare verkopen van beeldende kunstwerken mogen foto's van de werken gebruiken om reclame voor

het evenement te maken.

Waar vind ik foto's die ik gratis mag gebruiken?

Er bestaan heel wat databanken waarin je rechtevrije foto's vindt. Soms moet je dan enkel de naam van de auteur en/of het platform vermelden, soms is dat zelfs niet nodig. Maar toestemming vragen of betalen hoeft dus niet. Om er maar een paar te noemen: Pexels, Unsplash, Freepik en Pixabay.

Soms zetten fotografen hun werken op het internet onder een Creative Commons-licentie (CC). De maker geeft je op die manier automatisch de toestemming om het werk gratis te gebruiken. Je moet je wel aan de eventuele voorwaarden houden.

Er bestaan verschillende soorten CC-licenties. Bijna altijd moet je de naam van de auteur vermelden, soms mag je de beelden niet voor commerciële doeleinden gebruiken, mag je ze niet bewerken en vaak moet je de foto ook opnieuw delen met dezelfde CC-licentie. In de meeste gevallen is het voldoende om de naam van de maker en de juiste licentie te vermelden, maar kijk dat vooraf goed na.

Ook zo goed als alle foto's die je op Wikipedia/Wikimedia terugvindt, zijn rechtevrij omdat ze met een CC-licentie worden verspreid. Let op: Wikipedia is bijna nooit de eigenaar van de foto, dus vermeld zeker de correcte auteur wanneer je een afbeelding wilt gebruiken.

Wanneer is een werk beschermd door het auteursrecht?

1. Het werk moet het resultaat zijn van een creatieve activiteit

Elke schepping van een menselijke geest kan beschermd worden. Er moet een deel van de persoonlijkheid van de maker aanwezig zijn in het werk. Op werken die niet door een mens zijn gecreëerd, rust daarom geen auteursrecht. Bijvoorbeeld iets wat enkel door een machine wordt gemaakt of gemaakt is door een dier. Ook dingen die vroeger al in de natuur aanwezig waren, zoals een bepaalde kleur of een mooie schelp, zijn niet auteursrechtelijk beschermd. Wat je daar nadien mee doet, kan dat wel zijn.

2. Het werk moet origineel zijn

Rechters zijn doorgaans niet veeleisend wat de originaliteit van een werk betreft. Ze gaan er vaak vanuit dat een foto, tekst, schilderij of noem maar op origineel is als die er anders had uitgezien wanneer iemand anders ze had gemaakt. Er zijn duizenden schilderijen van sterrenhemels gemaakt, maar de manier waarop jij dat doet, zal

anders zijn dan bij De Sterrennacht van Van Gogh. Origineel kan je een schilderij van een hond niet noemen, maar de manier waarop jij het aanpakt meestal wel.

In 2015 kwam het tot een discussie tussen schilder Luc Tuymans en fotografe Katrijn Van Giel. Die eerste had een foto van de fotografe gebruikt als inspiratie voor een schilderij. Een schending van haar auteursrechten, vond Van Giel. In eerste aanleg werd Tuymans veroordeeld voor plagiaat. De schilder ging tegen die beslissing in beroep en trof uiteindelijk een minnelijke schikking met Van Giel.

3. Het werk moet uitgedrukt zijn in een concrete vorm

Een idee of concept is niet beschermd door het auteursrecht. Pas wanneer je dat idee omzet in een tekening, gedicht, muziknummer, ... wordt dat werk beschermd. Het werk is dan een idee dat heeft vorm gekregen en enkel het resultaat valt onder het auteursrecht.

Het werk moet weliswaar niet op een materiële manier uitgewerkt worden. Een lezing is even goed auteursrechtelijk beschermd als een boek met de tekst van die lezing erin. Ook op een choreografie die bedacht werd door een choreograaf rust auteursrecht, ook al staat die dans nergens op papier.

Een stijl op zich is dan weer niet beschermd. De schilderijstijl surrealisme of de muziekstijl reggae zijn niet beschermd. Schilderijen of liedjes die in die stijl gemaakt worden dan weer wel.